

Σκέψεις που φέρνουν κάτι καινούριο στον κόσμο

«Το να μιμείσαι τους νεκρούς είναι παρωδία. Το να μιμείσαι τους ζωντανούς είναι ληστεία».

Johnny Cash

Ο Henri Bergson, μιλώντας σε ιστορικούς της φιλοσοφίας στην Μπολόνια το 1911, τους παρότρυνε να διαπεράσουν την πολλαπλότητα των θέσεων που υποστηρίχθηκαν από κάποιον φιλόσοφο του παρελθόντος ώστε να αναδείξουν μία και μοναδική κεντρική θέση, για τη διατύπωση και ανάπτυξη της οποίας αφιέρωσε όλη τη ζωή του και η οποία διαπερνά όλο του το έργο, όπως ακριβώς το σχήμα μιας μικρής δίνης διαπερνά τους κόκκους της σκόνης που σαρώνει και ανακινεί. «Μια σκέψη που φέρνει κάτι καινούριο στον κόσμο», τόνισε ο Bergson, «μπορεί να προβληθεί μόνο μέσω των ήδη υπαρκτών ιδεών που συναντά και σαρώνει καθώς η ίδια κινείται, και επομένως φαίνεται να είναι πάντα σχετική προς την εποχή του φιλοσόφου που τη διατύπωσε». Η ιστορία της φιλοσοφίας, θα μπορούσε να πει κανείς ακολουθώντας τον Bergson, είναι η ιστορία στοχασμών που έχουν φέρει κάτι καινούριο στον κόσμο. Ομως, αυταπατώμεθα εάν νομίζουμε ότι η ιστορία της φιλοσοφίας είναι απλώς μια ιστορία ιδεών του παρελθόντος. Η δίνη που συνιστά μια φιλοσοφική ιδέα μπορεί να ανακινήσει σκόνη, και επομένως να εμφανισθεί μέσα στη σκόνη άλλων εποχών-συγκεκριμένα της δικής μας εποχής. Η ιδιαιτερότητα της ιστορίας της φιλοσοφίας, σε αντίθεση, ας πούμε, με την ιστορία των επιστημών ή των θεσμών, βρίσκεται ακριβώς σε αυτό: δεν αποτελεί απλώς ιστορία, αλλά συνάμα φιλοσοφία. Δεν πραγματεύεται απλώς σκέψεις του παρελθόντος αλλά σκέψεις που είναι ακόμα επίκαιρες. Η ιστορία της φυσικής δεν είναι φυσική (αν και είναι απολύτως απαραίτητη, νομίζω, για την κατανόηση της σύγχρονης φυσικής). Η ιστορία των μαθηματικών δεν είναι μαθηματικά. Αλλά, η ιστορία της φιλοσοφίας είναι φιλοσοφία.

Οι λόγοι για την ιδιαιτερότητα της ιστορίας της φιλοσοφίας είναι πολλοί. Ο κυριότερος, ίσως, είναι ότι η φιλοσοφία συγκροτείται ως δραστηριότητα μέσω μιας σειράς θεμελιωδών ερωτημάτων και προβλημάτων. Για παράδειγμα: Είναι δυνατή η γνώση; Και εάν ναι, σε τι συνίσταται; Ποια είναι τα βασικά δομικά υλικά του κόσμου; Οφείλουμε να δεχτούμε την ύπαρξη αφηρημένων αντικειμένων ή ιδιοτήτων; Ποια είναι η σχέση μεταξύ σώματος και νου; Σε τι συνίσταται η αλήθεια των πεποιθήσεών μας; Τι είναι το αγαθό ή το ωραίο; Ερωτήματα σαν αυτά πηγάζουν από προβλήματα που προκύπτουν στην προσπάθειά μας να κατανοήσουμε τον κόσμο αλλά και τη σχέση μας με αυτόν. Ας σκεφτούμε, για δύο λεπτά, το πρόβλημα της γνώσης. Η γνώση είναι ένα είδος πεποίθησης. Αλλά τι ακριβώς διαχωρίζει τη γνώση από την πεποίθηση; Η γνώση, θα ισχυριζόταν κάποιος, είναι αληθής πεποίθηση: δεν μπορεί κάποιος να γνωρίζει κάτι που είναι ψευδές. Αρκεί όμως η αληθής πεποίθηση για τη γνώση; Εκ πρώτης όψεως, η απάντηση είναι αρνητική: μια αληθής πεποίθηση μπορεί να είναι το προϊόν εικασίας ή μαντείας-ή το προϊόν λανθασμένου συλλογισμού-ή να στηρίζεται σε λανθασμένες πεποιθήσεις. Γενικά, μια πεποίθηση μπορεί να είναι συμπτωματικά αληθής. Αρα, η γνώση δεν πρέπει να είναι μια συμπτωματικά αληθής πεποίθηση. Είναι φανερό ότι αυτομάτως εγείρεται ένα νέο ερώτημα: Τι πρέπει να προστεθεί στην αληθή πεποίθηση για να συνιστά γνώση; Το αίτημα της αποφυγής συμπτωματικά αληθών πεποιθήσεων εισάγει την ανάγκη οι πεποιθήσεις να μην είναι απλώς αληθείς αλλά και δικαιολογημένες. Συνεπώς η γνώση απαιτεί δικαιολόγηση ή εγγύηση. Η δικαιολόγηση απαιτείται για την εξήγηση της σταθερότητας της γνώσης. Φτάνουμε έτσι, χωρίς περισσή προσπάθεια, στον ορισμό του Πλάτωνα στον Θεαίτητο: η γνώση είναι πίστη αληθής μετά λόγου. Στην προσπάθειά του να απαντήσει σε ένα ερώτημα, ο Πλάτων έφερε στον κόσμο ένα καινούριο φιλοσοφικό πρόβλημα: σε τι συνίσταται η δικαιολόγηση των πεποιθήσεων; Οι απαντήσεις που δόθηκαν από τους μεταγενέστερους ποικίλλουν και γέννησαν με τη σειρά τους νέα φιλοσοφικά ερωτήματα και προβλήματα. Για παράδειγμα, μπορεί μια αλυσίδα δικαιολόγησης πεποιθήσεων μέσω άλλων ήδη δικαιολογημένων πεποιθήσεων να συνεχίζεται επ' άπειρον, και εάν τερματίζει σε κάποιες πεποιθήσεις τι επιφέρει δικαιολόγηση σε αυτές; Με άλλα λόγια, τι δικαιολογεί τους δικαιολογητές;

Το εν λόγω πρόβλημα (σε τι συνίσταται η γνώση;) είναι απλώς ενδεικτικό του τύπου των προβλημάτων που συγκροτούν τη φιλοσοφία. Αυτό που έχει σημασία είναι ότι τα φιλοσοφικά προβλήματα θέτουν σε κίνηση μια δίνη ιδεών. Συγκροτούνται ως προβλήματα μέσω ενός, αυστηρά

μιλώντας, άχρονου διαλόγου. Τα φιλοσοφικά προβλήματα δεν έχουν ημερομηνία λήξης. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν έχουν ιστορία. Ούτε ότι δεν μεταλλάσσονται ή μετασχηματίζονται. Τα φιλοσοφικά προβλήματα δεν δημιουργούνται εν κενώ. Οντας θεωρητικά προβλήματα αντλούν, εν μέρει, τη νομιμότητά τους από τις ευρύτερες επιστημονικές και άλλες θεωρήσεις της εποχής τους. Εγείρονται μέσα σε πλαίσια που περιορίζονται από ό,τι άλλο γνωρίζουμε για τον κόσμο και τη σχέση μας με αυτόν. Οι εκάστοτε προτεινόμενες απαντήσεις αντλούν από την εκάστοτε επιστημονική κοσμοεικόνα. Ολοι οι μεγάλοι φιλόσοφοι του παρελθόντος (ίσως με ελάχιστες εξαιρέσεις κατά την περίοδο του γερμανικού ιδεαλισμού) συνέδεσαν άρρηκτα τη φιλοσοφική τους σκέψη με το πρόβλημα της θεμελίωσης ή νομιμοποίησης της επιστήμης της εποχής τους. Το πιο λαμπρό παράδειγμα, ίσως, είναι ο Kant, που ενεπλάκη στην κριτική του καθαρού λόγου με στόχο, έσχατα, να θεμελιώσει τη δυνατότητα της νευτώνειας επιστήμης. Και φυσικά, τα φιλοσοφικά προβλήματα δεν περιορίζονται μόνο από την εκάστοτε επιστημονική κοσμοεικόνα. Η φύση των ηθικών αρχών, η νομιμοποίησή τους, το πρόβλημα του πρακτικού λόγου εν γένει, ανέκαθεν αποτέλεσαν κεντρικό μέλημα των φιλοσόφων, καθιστώντας έτσι τη φιλοσοφία το διαμεσολαβητή μεταξύ επιστήμης και πράξης.

Θα ήταν λάθος όμως να προσεγγίσουμε αυτή τη διαδοχή των ιδεών (και των απαντήσεων στα φιλοσοφικά προβλήματα) ως (απολύτως) εξαρτώμενες από το χρόνο και το πλαίσιο στα οποία διατυπώνονται. Απαξ και διατυπωθούν, αυτονομούνται: αποκτούν το δικό τους βίο. Τα νέα δεδομένα δεν τα ανατρέπουν. Απλώς (και στην καλύτερη περίπτωση) αποκλείουν κάποιες απαντήσεις ως νόμιμες και ορθές. Το αίτημα του Kant, για παράδειγμα, για συνθετικές a priori αρχές που είναι αναγκαίες για τη δυνατότητα της εμπειρίας δεν παύει να είναι επίκαιρο, ακόμα και αν οι συγκεκριμένες συνθετικές a priori αρχές που αυτός πρότεινε, με στόχο να εδραιώσει τη νευτώνεια κοσμοεικόνα και να τη θωρακίσει έναντι της κριτικής του Hume (δηλ. ο ευκλείδειος χώρος και ο απόλυτος χρόνος ως μορφές της καθαρής εποπτείας), δεν είναι πλέον φιλοσοφικά και επιστημονικά υπερασπίσιμες. Υπό αυτή την έννοια, η ιστορία της φιλοσοφίας (όπως και η ίδια η φιλοσοφία) είναι άχρονη. Οι σημερινοί φιλόσοφοι είμαστε σε διάλογο με τον Descartes, για παράδειγμα, όσο και οι σύγχρονοί του. Η μόνη διαφορά είναι ότι ο Descartes μπορούσε να απαντήσει ιδιοχείρως στον Arnauld ή στον Hobbes, ενώ εμείς δεν έχουμε αυτή την πολυτέλεια. Θα πρέπει να διαβάσουμε τα κείμενά του και να περιοριστούμε σε (και από) αυτά.

Εφόσον η ιστορία της φιλοσοφίας είναι φιλοσοφία, η προσέγγισή της αποτελεί φιλοσοφικό πρόβλημα. Η φιλοσοφία ως δραστηριότητα χαρακτηρίζεται από αυτο-αναφορικότητα. Ο ορισμός τού τι είναι η φιλοσοφία συνιστά ήδη (και προϋποθέτει) μια φιλοσοφική στάση. Το τι είναι, για παράδειγμα, η φυσική δεν αποτελεί ερώτημα της φυσικής. Το τι είναι η φιλοσοφία αποτελεί ερώτημα της φιλοσοφίας. Εάν, για παράδειγμα, κάποιος φιλόσοφος αποδέχεται την ύπαρξη a priori γνώσης ή εάν θεωρεί ότι όλη η γνώση πρέπει να καταστεί έγκυρη μέσω μη εμπειρικών μεθόδων, θα ορίσει τη φιλοσοφία πολύ διαφορετικά από έναν φιλόσοφο που δέχεται το νατουραλισμό (τη θέση, σε αδρές γραμμές, ότι οι μόνες μέθοδοι γνώσης του κόσμου προέρχονται από τις επιστήμες). Ο πρώτος φιλόσοφος θα θεωρήσει τη φιλοσοφία το (εννοιολογικό και γνωσιολογικό) θεμέλιο των επιστημών (πρώτη φιλοσοφία), ενώ ο δεύτερος θα τη θεωρήσει συνεχή προς τις επιστήμες (διαφέρουσα από αυτές μόνον ως προς τη γενικότητα των θεωρητικών ερωτημάτων που εγείρει). Από τη στιγμή που δεν υπάρχει φιλοσοφικά ουδέτερος ορισμός της φιλοσοφίας, δεν υπάρχει και φιλοσοφικά ουδέτερη προσέγγιση στην ιστορία της φιλοσοφίας.

Ιστορίες της φιλοσοφίας άρχισαν να γράφονται κυρίως κατά τον 19ο αιώνα, όταν η σπουδή της φιλοσοφίας άρχισε να γίνεται αντικείμενο πανεπιστημιακών τμημάτων φιλοσοφίας. Απέτελεσαν μέρος μιας ταχύρρυθμης φιλοσοφικής παιδείας. Δεν είναι τυχαίο ότι οι μεγάλοι φιλόσοφοι πριν από τον 19ο αιώνα δεν έγραψαν ιστορίες της φιλοσοφίας. Ενεπλάκησαν σε έναν, πολλές φορές πολεμικό, διάλογο με τις ιδέες και τα επιχειρήματα των προγενεστέρων ή των συγχρόνων τους, όπως αυτοί τα ανέγνωσαν και τα ερμήνευσαν, και επομένως έδωσαν νέες τροχιές στις δίνες των ιδεών τους ή έθεσαν νέες ιδέες σε τροχιά. Αλλά ακόμα και οι πιο συστηματικοί ιστορικοί της φιλοσοφίας του 19ου και του 20ού αιώνα (με προεξάρχουσες φυσιογνωμίες τους Cassirer, Windelband και Russell) έγραψαν πολύτιμες ιστορίες της φιλοσοφίας ακριβώς επειδή ερμήνευσαν την ιστορική πορεία της φιλοσοφικής σκέψης υπό το πρίσμα των δικών τους πρωτογενών φιλοσοφικών θέσεων.

Το πρόβλημα δεν έχει να κάνει μόνο με το ποια φιλοσοφικά ερωτήματα θεωρούνται σημαντικά ή με το ποιες ερμηνευτικές μέθοδοι θα ακολουθηθούν ή με το ποιοι φιλόσοφοι θα θεωρηθούν σημαντικοί και γιατί. Έχει κυρίως να κάνει με το τι κληροδοτείται στους αναγνώστες μιας ιστορίας της φιλοσοφίας. Μια καλή ιστορία της φιλοσοφίας δεν πρέπει να κρύβει την οπτική γωνία του φιλοσόφου που τη γράφει, πολύ περισσότερο δε να δημιουργεί την ψευδαίσθηση μιας ουδέτερης θέας από το πουθενά. Οι σημαντικοί φιλόσοφοι δεν παραθέτουν απλώς ιδέες άλλων (ακόμα και όταν γράφουν ιστορίες της φιλοσοφίας). Δημιουργούν τις δικές τους δίνες ιδεών και δίνουν τα δικά τους σχήματα στη σκόνη των προκατόχων τους. Πολλές φορές όμως υπάρχει ένα σημαντικό κόστος: η εκ των υστέρων κατηγοριοποίηση σε σχολές ή ρεύματα και η εγκαθίδρυση γενεαλογιών τονίζουν αδρές ομοιότητες μεταξύ φιλοσόφων των οποίων η σκέψη ήταν εξαιρετικά σύνθετη, πολύπλευρη και περίπλοκη. Οι μαθητευόμενοι φιλόσοφοι γαλουχούνται με κλισέ ή γενικά σχήματα (εμπειρισμός, ρασιοναλισμός, φαινομενοκρατία, ρεαλισμός κ.λπ.) που, ως επί το πλείστον, αποτελούν μεταγενέστερες ανασυγκροτήσεις και υπηρετούν σύγχρονους προβληματισμούς. Αν επιθυμεί κάποιος να γνωρίσει τι υποστήριξε ο Hume, για παράδειγμα, τίποτα δεν μπορεί να υποκαταστήσει τη μελέτη των κειμένων του (αλλά και τη μελέτη αυτών των φιλοσόφων με τους οποίους βρισκόταν σε διάλογο, όπως ο Malebranche). Ακόμα και το καλύτερο εγχειρίδιο ιστορίας της φιλοσοφίας δεν μπορεί να υποκαταστήσει τη μελέτη ενός πρωτότυπου φιλοσοφικού κειμένου.

Εξ όσων γνωρίζω, σχεδόν κανείς σήμερα δεν διαθέτει την ευρυμάθεια του Russell ή του Cassirer. Αλλά και να υπήρχε κάποιος που τη διέθετε, πολύ δύσκολα θα αναλάμβανε το εγχείρημα να γράψει μια ιστορία της φιλοσοφίας. Αναπόδραστα, ζούμε στην εποχή της εξειδίκευσης. Το καλύτερο που μπορούμε να περιμένουμε είναι συλλογικές προσπάθειες πολλών ειδικών. Παρά τα όποια προβλήματα, η κατάσταση αυτή έχει τη γοητεία της. Μια συλλογική ιστορία της φιλοσοφίας αναδεικνύει τις ιδιαίτερες οπτικές γωνίες των συγγραφέων της. Μια καλή συλλογική ιστορία της φιλοσοφίας, επομένως, αναδεικνύει διαφορετικά πρότυπα του φιλοσοφείν. Ο αναγνώστης της είναι διπλά τυχερός: έχει στα χέρια του μια συλλογική πηγή ταχύρρυθμης φιλοσοφικής εκπαίδευσης και πολλές εξατομικευμένες πηγές πρωτογενούς φιλοσοφικής σκέψης.

Το έργο Η Ιστορία της Δυτικής Φιλοσοφίας (The Oxford History of Western Philosophy), υπό τη γενική επιμέλεια του Anthony Kenny, αποτελεί ένα μικρό κόσμημα. Απαρτίζεται από έξι κεφάλαια, το καθένα εκ των οποίων είναι γραμμένο από έναν σύγχρονο και διακεκριμένο ιστορικό της φιλοσοφίας. Η Ιστορία δεν κρύβει το φιλοσοφικό της προσανατολισμό. Είναι γραμμένη από τη σκοπιά της αναλυτικής φιλοσοφίας. Αλλά, όπως ορθώς τονίζει ο Kenny, η λεγόμενη αναλυτική φιλοσοφία δεν αποτελεί ένα φιλοσοφικό δόγμα- και άρα επιτρέπει την πολυμορφία στην προσέγγιση φιλοσοφικών προβλημάτων. Πολλά θα μπορούσε να πει κανείς για τη διάκριση μεταξύ αναλυτικής και ηπειρωτικής φιλοσοφίας, μια διάκριση με κοινή μήτρα: τον νεο-καντιανισμό του ύστερου 19ου αιώνα. Η διαφορά της αναλυτικής φιλοσοφίας είναι το ότι θέτει τη σκέψη και την επαφή της με τον κόσμο ως το κατεξοχήν αντικείμενο της φιλοσοφίας. Η σκέψη όμως δεν εκλαμβάνεται ως μια υποκειμενική ή ψυχολογική διαδικασία και το περιεχόμενό της δεν είναι οι ιδέες ή οι νοητικές εικόνες. Η σκέψη έχει μια αντικειμενικότητα στην οποία εδραιώνεται η δυνατότητα διαφορετικών υποκειμένων να μοιράζονται την ίδια σκέψη. Το αναπαραστασιακό της περιεχόμενο κατανοείται με σημασιολογικούς όρους. Συγκροτείται από τη λογική δομή των εννοιών που συναπαρτίζουν μια πλήρη σκέψη και από τις καταστάσεις αληθείας της. Με βάση την περαιτέρω προκειμένη, ότι η σκέψη εμπλέκει άρρηκτα τη γλώσσα, η αναλυτική φιλοσοφία πήρε τη γνωστή γλωσσική στροφή. Η ανάλυση της λογικής δομής της γλώσσας (και η διατύπωση συγκροτημένων θεωριών νοήματος) αποτέλεσαν τον καταστατικό στόχο της αναλυτικής φιλοσοφίας. Αλλά θα ήταν λάθος εάν νομίζαμε ότι η γλώσσα έγινε το κατεξοχήν αντικείμενο της φιλοσοφικής μελέτης. Ο κόσμος είναι το κατεξοχήν αντικείμενο της φιλοσοφικής μελέτης, ενώ η λογική δομή της γλώσσας είναι το όχημα για την ανακάλυψη της λογικής δομής του κόσμου. Η φαινομενολογία (που αποτελεί ίσως την κορωνίδα της ηπειρωτικής φιλοσοφίας) έχει εξίσου τη σκέψη ως το αντικείμενό της, αλλά επικεντρώνεται στην αποβλεπτικότητα της σκέψης, την οποία και μελετά σε απομόνωση από τον εξωτερικό του νου κόσμο. Επιδιώκει να φτάσει στο δεδομένο, στη συνείδηση, ώστε να αποκαλύψει το νοητικό φαινόμενο ως τέτοιο.

Σε κάθε περίπτωση, αυτό που χαρακτηρίζει μια αναλυτική προσέγγιση στην ιστορία της φιλοσοφίας

είναι αυτό που χαρακτηρίζει την αναλυτική φιλοσοφία εν γένει, δηλαδή η έμφαση στην εννοιολογική ανάλυση και διασάφηση μιας φιλοσοφικής θέσης ή ενός φιλοσοφικού προβλήματος, η έμφαση στο επιχείρημα, στην υπεράσπισή του και στην αντίκρουσή του, το αίτημα της ακρίβειας και της αυστηρότητας στη διατύπωση και η χρήση των εργαλείων της λογικής σε όλα τα παραπάνω.

Δεν αποτελεί αυτό έναν ιστορικό αναχρονισμό; Ακόμα και μια σύντομη ματιά στην Ιστορία, πολύ περισσότερο δε μια ενδελεχής μελέτη πολλών μεγάλων φιλοσόφων του παρελθόντος, θα σας πείσει για το αντίθετο. Το εννοιολογικό οπλοστάσιο της αναλυτικής φιλοσοφίας είναι το εννοιολογικό οπλοστάσιο της φιλοσοφίας εν γένει. Η αριστοτελική λογική, για παράδειγμα, δεν αναπτύχθηκε μόνο για να κωδικοποιήσει τις ιδιότητες (ενός τμήματος) των έγκυρων συλλογισμών. Αποτέλεσε εργαλείο κριτικής ανάλυσης και πρότυπο φιλοσοφικής επιχειρηματολογίας. Αυτό δεν είναι τυχαίο. Παρ' όλο που (ιδιαίτερα στους κύκλους κάποιων διανοουμένων στη χώρα μας) η χρήση της λέξης «αλήθεια» τείνει να απαγορευθεί, ο καταστατικός στόχος της φιλοσοφίας είναι η αλήθεια. Αν και η φιλοσοφία μπορεί να μη μας παρέχει γνώση νέων γεγονότων, μας παρέχει νέα γνώση γεγονότων. Η υποταγή της φιλοσοφικής σκέψης στους κανόνες και τις επιταγές της λογικής έχει αποτελέσει, ανά τους αιώνες, το μηχανισμό για την ανεύρεση της αλήθειας, ίσως της θεμελιώδους αλήθειας για τον κόσμο. Για τον Αριστοτέλη, τον Duns Scotus, τον Descartes, τον Hume και τον Kant (για να αναφερθώ σε μερικούς φιλοσόφους ενδεικτικά) θα ήταν ασήμαντο να οικοδομήσουν φιλοσοφικά συστήματα (ή να υπερασπιστούν φιλοσοφικές θέσεις) που δεν είχαν καμία επαφή με τον κόσμο ή δεν επεδίωκαν να αποτυπώσουν τη θεμελιώδη του δομή. Η ανάδειξη λογικών σχέσεων και εννοιολογικών διασυνδέσεων είναι το νήμα που συνδέει τις δίνες των ιδεών που συνιστούν την ιστορία της φιλοσοφίας. Οι μορφές μπορούν να ποικίλλουν (από τον αριστοτελικό συλλογισμό, στο γεωμετρικό τρόπο της Ηθικής του Σπινόζα, στα υπερβατολογικά επιχειρήματα του Kant, στις επαγωγές του Mill, στην αφαιρετική μέθοδο του Μαρξ, των Grundrisse, στη Λογική των Frege-Russell, στους αφορισμούς του Tractatus), αλλά το αίτημα του φιλοσοφείν παραμένει το ίδιο.

Είναι ευτύχημα που η Ιστορία της Δυτικής Φιλοσοφίας μεταφράστηκε στα ελληνικά. Ελπίζω να γίνει το έναυσμα για μια πιο συστηματική ανάγνωση των πρωτότυπων κειμένων. Αλλά όσοι και όσες προσπαθήσετε να το μελετήσετε (και η φιλοσοφία απαιτεί μάθηση και ιδιαίτερη προσπάθεια - δυστυχώς, παρά τη λαϊκή ρήση, δεν ισχύει ότι ο καθένας μας κρύβει μέσα του έναν φιλόσοφο, όπως δεν κρύβει έναν φυσικό ή έναν ζωγράφο ή έναν ποιητή) κρατήστε στο νου σας ότι η Ιστορία δεν αποτελεί μόνο την αφήγηση μιας αλληλουχίας ιδεών στο χρόνο και το χώρο αλλά και μια πολύτιμη πηγή γνώσης για το πώς ασκείται η φιλοσοφία (και η ιστορία της).

ΣΤΑΘΗΣ ΨΥΛΛΟΣ

BIBΛΙΟΘΗΚΗ - 30/09/2005

Copyright © 2004 X. Κ. Τεγόπουλος Εκδόσεις Α.Ε.